SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1698

av Lawen Redar (S)

Slutligt avskaffande av EBO

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa EBO och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Möjligheten för asylsökande att välja eget boende (EBO) har avsevärt försvårat kommunernas planeringsförutsättningar vad gäller integration, skola, arbetsmarknad och bostadspolitiska insatser för att motverka segregation. Av de nyanlända som valde EBO år 2021 flyttade flest till Stockholm, Göteborg, Malmö, Botkyrka, Uppsala, Huddinge, Borås, Södertälje, Haninge, Örebro och Järfälla kommun. Sammanlagt bodde nästan hälften av alla som valde EBO i någon av dessa elva kommuner, av landets totalt 290 kommuner. Samtliga kommuner, utom Huddinge, har i dag flera områden med socioekonomiska utmaningar. I Botkyrka kommun bodde år 2020 hälften av kommuninvånarna i områden med socioekonomiska utmaningar och i Göteborg, Malmö, Huddinge, Borås och Södertälje cirka 20–30 procent av invånarna. En övervägande del av alla asylsökande som väljer EBO under asyltiden blir kvar i samma område efter att ha beviljats uppehållstillstånd. Detta kan jämföras med den norska bosättningspolitiken för nyanlända som innebär attIMDi, det norska Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, efter en utbildnings- och arbetsmarknadskartläggning erbjuder individen en kommunplacering som varken kan avvisas eller överklagas utan negativa konsekvenser för den nyanländes rätt till introduktionsprogram,

introduktionsersättningoch andra ekonomiska ersättningar under den första tiden i Norge. Som en följd av bosättningspolitiken är huvudregeln i Norge att nyanlända inte väljer var de ska bo vilket tydligt främjat den språkliga-, sociala- och arbetsmarknadsintegrationen.

Sveriges mottagande av asylsökande reglerades tidigare i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA). Av förarbetena till LMA framgår dåtidens resonemang om hur mottagandet skulle präglas mindre av omhändertagande och mer av ökat individuellt ansvarstagande. Genom LMA fick asylsökande år 1994 möjlighet att välja eget boende. Antalet asylsökande som flyttade till EBO skulle uppgå till cirka tio procent. Men redan 1996 framhöll Invandrarpolitiska kommittén de negativa effekterna av att asylsökande flyttade till landsmän och anhöriga i utsatta områden i storstäderna; det försvårade integrationsprocessen samt kontakten mellan utrikes och inrikes födda.

Problemen med EBO lyftes återigen i betänkandet SOU 2003:75 Etablering i Sverige – möjligheter och ansvar för individ och samhälle. Där underströks att asylsökande far illa under asyltiden, att även värdfamiljernas (familjerna som tar emot sina anhöriga för boende) integration försenas och försvåras samt att EBO bidrar till segregation. För att motverka valet av EBO togs den generella bostadsersättningen bort.

EBO behandlades även i betänkandet SOU 2018:22 Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande som redogör för hur EBO riskerar att leda till negativa konsekvenser såväl på individnivå som på systemnivå. Mottagandeutredningen lämnade två förslag på hur de negativa konsekvenserna skulle kunna begränsas i kommuner och områden med socioekonomiska utmaningar. Förslagen ledde till beslut om att asylsökande som väljer EBO i områden med socioekonomiska utmaningar förlorar rätten till dagersättning och särskilda bidrag. Kommuner gavs möjlighet att anmäla kommunområden till en områdesbegränsningslista. Men varken avskaffandet av bostadsersättningen eller dagersättningen har vid val av EBO i områden med socioekonomiska utmaningar haft någon effekt. År 2021 bodde 57 procent av alla asylsökande i EBO.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen tillsatte i september 2021 en utredning om en ny mottagandelag. Att asylsökande kan erbjudas boende inom Migrationsverkets ansvar och försorg är en förutsättning för att komma till rätta med segregationen som EBO har lett fram till. Tidöregeringen gick vidare med en ny mottagandelag som innebär att asylsökande tilldelas plats på ett av Migrationsverkets boenden. För att kunna få dagersättning och särskilt bidrag ska den asylsökande bo på det tilldelade

boendet. Problemet är att lagen fortfarande medger att en stor grupp asylsökande och andra utan uppehållstillstånd kan bo i eget boende. Undantaget möjliggör fortfarande EBO vilket är orsaken till att drygt 60 procent av de asylsökande bor i EBO medan knappt 20 procent bor i anläggningsboenden under Migrationsverkets försorg. Detta trots att man inte längre får dagersättning.

För att komma till rätta med framväxten av utsatta områden måste EBO avskaffas helt. Möjligheten att bo utanför ett anläggningsboende ska enbart ske vid undantagsfall. Kommuner med utsatta områden ska därtill undantas helt vilket måste uttryckas i lag. De boenden som kommer i fråga, såväl i normalläge som i mer ansträngda lägen, ska därtill drivas av offentliga eller icke vinstdrivande aktörer.

Trettio år efter reformens införande kan det konstateras att EBO är systemhotande då den bidragit till en accelererande ekonomisk och etnisk segregation i Sverige, trångboddhet och social oro. Reformen har allvarligt försvårat integrationsprocessen, språkprogression och arbetsmarknadsdeltagande för den enskilde men samtidigt varit ett avsevärt billigare alternativ för staten. EBO har därtill försvagat värdfamiljernas, inte minst utrikesfödda kvinnors, möjligheter att på lika villkor delta i arbetslivet på grund av betungande ansvar för nyanlända släktingar och anhörigas tillvaro.

Lawen Redar (S)